

Görmedikleri
Fil

Bir zamanda beri Türkiye matbuatında bolşevik Rusya hakkında bir çok neşriyat yapıldığı malumdur.

Bu neşriyat, bilhassa muhterem başvekil İsmet Paşa'nın Moskva seyahatı münasebetle, epeyi ilerlemiş; şüphesiz, bir az da, diplomatik nezaketle olsa gerek ki, nümayışkârane bir şekil almış, „Moskva intibaları“ Türkiye gazetelerinin başlıca mevzuunu teşkil etmiştir.

Sovyetler Rusyası'ndan aldığı intibaları Türkiyeyi okuyucularla en çok bölüşen muharrir, Falih Rifki Beydir.

Falih Rifki Bey vaktile „Yeni Rusya“ unvanını taşıyan bir kitabı ile Rusya'da tatbik olunan, „inkılap metotları“nü idealize etmiştir. İdealize olunan bu „metot“ arkasındaki „hakikat“lerin mahiyet ve kıymeti hakkında muhtelif rey ve mutalaalarda bulunmak olur. Nitekim, Murski'nin „Yeni Rusya'nın iç yüzü“ unvanı ile neşrettiği broşür, Falih Rifki Beyin „Yeni Rusya“'sına karşı bir antitez mahiyetindedir.

Bu günlerde aynı muharririn aynı mevzuatı yeni neşredilmiş bir eserini dahi okuduk: „Moskva-Roma“.

Moskva'dan „alman“ bu defaki intiba dahi evvelki intibalar gibi „bolşevik inkılabının liberalizm ile demokratizmi deviren muvaffakiyetli“ metotundan bahsediyor.

Falih Rifki Bey bu eserinde Moskva ile Roma'da liberalizm ve onun istilazı ettiği demokratizm karşı yapılan hamlenin sena-handır. Ona göre, iktisadiyatta liberalizm, siyasiyatta demokratizmi kendilerini yaşamış, artık cihan hayatını sevk eden inkışaf ve terakkî âmillerine engel olmağa başlamışlardır.

Bu tez çok su götürür bir tezdür. Liberalizm temamilen iflas etmiş midir? Bu bir mes'eledir. İktisadi programında ferdi teşebbüse itinalı bir yer ayıran Türkiye Halk Fırkası programı bile bu kazıyeyi kat'iyetle haledivermiş değildir. Aynı fırkaya mensup Yunus Nadi Beyin bu günlerde „Cumhuriyet“ gazetesinde neşrettiği makale ise bu tezi kökünden ret ediyor. Liberalizm ile kapitalizmin yeni şekiller bularak, su halde bulunduğu buhrandan çıkacaklarına inanıyor.

İktisadi liberalizmin icap ettiği siyasi rejim demokrasidir. Fakat içtimai ve siyasi diğer her müessesesi ve mefhumları gibi, liberalizmin de kendine mahsus seyr ve hareketi vardır.

İptidai ve mutlak liberalizmin icap ettiği siyasi müesseseler parlamentarizmi ile meşrut demokrasi idi. Fakat tadile uğrayarak bir takım şartlar ve kayıtlar altına giren iktisadi liberalizm ile beraber, bitap, onun icap ettiği siyasi kalıp ta değişmeğe mahkûmdur. Bu mahkûm olan şey ise aleltilak demokrasî değil, onun ayrılmalık bir eşi telakki olunan parlamentarizmdir. Şöyle ki, sade ferdi ve onların şahsî teşebbüslerini tanyan evvelki hâlis liberalizme siyasi hak menşei fertler ve onların mümes-

Dadaş Bünyat-zade
kom. fir. mer. büro-
sundan da çıkarıldı

Geçen nushamızla Azerbaycan komiserleri heyeti reisi Dadaş Bünyat-zade'nin azledildiğini yazmıştık. Son posta ile aldığımız Bakü gazeteleri ilk sahifelerinde bu hadiseyi tenvir eden kararları dercetmektedirler.

21 Birinci Teşrin tarihli „Bakinski Raboçı“ gazetesinin verdiği malumata göre 20 Birinci Teşrinde Azerbaycan komünist fırkası merkez komitesi umumî içtima yaparak katliplerden Ağa Sultanof'un erzak istihzaratı hakkındaki raporunu dinledikten sonra Dadaş Bünyat-zade'nin merkez komitesi bürosundan ihracına karar vermişlerdir.

Azerbaycan komünist fırkasının merkez komitesi umumî içtimai Dadaş Bünyat-zade'nin yerine merkez komitesi ve merkez bürosu azalığına Mir Cafer Bağrofu kabul etmiştir.

„Bakinski Raboçı“ bu kararın altında, Azerbaycan merkezi icra komitesinin reisi Mecid Efeni-zade'nin imzasını taşıyan, üç kararın dercetmektedir. Kararlardan birinde Dadaş Bünyat-zade komiserler heyeti

ti reisliğinden azat ediliyor; diğerlerinde ise Mir Cafer Bağrofu'la Bogdanof'un tayinleri bildirilmektedir.

Aynı zamanda Bogdanof'un Azerbaycan köyli-amele müfettişliği komiseri olduğu da tasrih edilmektedir.

Bu suretle, daha geçen nushamızda kaydedtiğimiz gibi, Dadaş Bünyat-zade'nin azli Moskva'nın Azerbaycan'da kollektivize, erzak ve pamuk planlarının iflasile alakadar bir iştir.

Bununla iktisadi hezimetin siyasi bir ihtilaf ve buhrana sebebiyet verecek kadar derin olduğu teyid edilmiş olur.

„Bakinski Baboçı“ Ağa Sultanof'un raporunu ve bu münasebette Dadaş'ın ihracını istilaz eden münakaşaları zikretmede, gelecek nushamızda tafsilatle bahsedeceğimiz ve gene Bakü gazetelerinden alacağımız resmi malumat, kolhoz, ekim, buğday, pamuk cephesinde tam hizmeti itiraf etmekte ve bunun mes'uliyetini Azerbaycan Sovyet hükümetine ve onun tekliflerine yüklemektedir.

Azerbaycan'da vaz'iyet

İzdir muhabiri mahsusumuz Azerbaycan'dan aldığı su malumatı bildirmektedir: Azerbaycan'ın Kazak, Poylu, Şeki, Zakatala, Ağdas, Ağdam, Göyçay, Karabag ve Nahçevan kısımlarında partizan hareketi son zamanlarda yeniden kuvvetlenmiştir.

Kazak kazasında halî hazırda iki partizan grubu hareket etmektedir. Bunlardan birinin başında İlyas Bey, diğerinin ise Poylu Mehmet Ali Bey duruyor. Bu yazın Mehmet Ali Beyin grubu ile bolşevikler arasında Poylu'da şiddetli bir mücadele vuku bulmuş, bolşevikler Mehmet Ali ile İlyas Beyin grupları arasında kalıp, çok telefat verdikten sonra çekilmişlerdir. Poylu ve Daşsalahlı'da komünist kalmamıştır.

Partizanlarımız ile Gürcüstan'ın Sığnak ve Telal partizanları arasında sıkı bir münasebet vardır. Lakadehi — Zakatala ve Şeki yolları partizanlar elindedir. Mehmet Ali Beyin yanında üç Gürcü partizani dahi daima bulunmakta ve müştereken hareket etmektedirler.

Kazak kazasının Göda — kent köyünden olup, 12 seneden beri Ermenistan'da partizanlık yapan Azerbaycan partizanları daima müşterek ve müttehabet hareket eden, Saratikof familye mensup Ambo ve

sillerinden ibaret umumî reyler, netice itibarile, parlamentolardır. Fakat tekamül eden ve o nisbette de tadil ve kayıtlara uğrayan sonki meşrut liberalizmde ise bu hak aynı zamanda meslekler ve korporasyonlar için de tanınmış oluyor. Solidarizm nazariyesi meydana geliyor. Ferdietçilikle cemiyetçilik arasını bulmak isteyen solidarizm anlayışe giden liberalizmi tahdit ederken içtimai ve zümrevi müesseseleri tanıyarak, kendilerine siyasi temsil hakkı vermek suretile, demokrasinin yeni şekiller alarak, daha ziyade genişlemesine imkân bırakıyor.

Solidarizm. İşte bir sistem ki, bizi komünizm istibdadına lüzüm bırakmadan, eski liberalizmi, bugünkü ilerlemeler neticesinde, haddi zatında hizmet etmekle vazifelenmiş olduğu içtimai fayda aleyhinde olmak gibi tezatlardan korur ve aynı zamanda demokrasinin ana hatlarını teşkil eden hürriyet ümdelerini lüzumsuz yere kayıt altına almaz; Tanrıninkini Tanrıya, Kayserinkini de Kayseri bırakır.

Ali Beyler bolşeviklerle vaki olan kanlı bir mücadmeden sonra öldürülmüşlerdir. Onların arkadaşlarından Suren, Armais, Arduş ve Artem dahi bir hiyanet neticesinde G.P.U. eline düşmüşler.

Saratikoflar partizanlarımızla daima teşriki mesai ettiği gibi, Ermenistan tariki Türkiye'ye geçen muhacirlere de lazımı yardımcı yapmakla maruf olmuştu. 5—6 seneye evvel Azerbaycan partizanları Türkiye'ye iltica etmiş olan Saratikoflar, buradan İrana geçmiş, İran memurları tarafından 9 Azerbaycanlı Türk arkadaşları beraber elleri kelepçeli Ruslara teslim edilmişlerdi. Rusları terk silah ederek yeniden kaçmağa muvaffak olan partizanlar gene Türkiye'ye iltica etmiş ve buradan Kafkasya'ya geçmişlerdi.

Münevver bir aileye mensup olan Ambo ve Ali Bey Saratikof Kafkasya milletlerinin tesanüdüne kanı olan cinahi temsil ediyorlardı.

Azerbaycan'ın diğer yerlerinde tam bir anarşi hüküm sürmektedir.

Bu münasebette Azerbaycan Sovyet hükümeti ve komünist teşkilatı içerisinde inhilâl amelatleri baş vermektedir.

Fakat asıl bahsetmek istediğimiz şey bu değil, Falih Rifki Beyin Moskva intibalarında bulamadığımız bir fikradır. Fransızların Lafontaine'lerine münasıl Rusların Kirilof adlı bir masalcıları vardır. „Muzeum“ namını taşıyan bir masalında bu nazımın herosi kendi arkadaşına, orada gördükleri acayip-garaibi, inceleklerine varınca kadar, anlatıyor. Ancak hurdabinle görülecek ufucak haşereleri bile unutmadığı halde, arkadaşının

— Ya, fil?! ..

— Onu göremedim! diye cevap veriyor.

Falih Rifki Beyle alelumum bolşevik muzeumundan bahseden Türkiyeyi zairlerin aceba görmedikleri bu fil nedir?

— Milliyet mes'elesil!

Cihan buhranını doğuran âmililer arasında milliyet âmininin ilk sırada olduğunu milliyetçi Türkiye mahzerine karşı isbata hacet yoktur. Geçenlerde büyük Gazî'nin alaka ve himayesi altında aktı içtima eden Ankara'da Türk tarihi ve İstandul'da Türk dili kurtulay-

ları münasebetile bugün Sovyetler istilası altında, esirlik hayatı yaşayan Türk ellerinden, tarihi menşesi ve harsî hazine hasilebi, cumhuriyet dahilindeki Türkler ile müşterek bazı ihtiyaçlar ve kültürel kıymetlere malik birer cemiyetlerden bahsedilir gibi konuşuldu.

Bolşevizmin „haletmekte olduğu“, „milliyet mes'elesi“ bilhassa sayıları Türkiye'dekilerin üç-dört misline baliğ bulunan bu Türk ellerinin milli benliklerine taalluk eden bir mes'eledir. Falih Rifki Beyin idealize ettiği Sovyet metodu aceba bu mes'eleyi nasıl haletmiştir? Ne „Yeni Rusya“ nede „Moskva - Roma“ kitaplarında bu sualın cevabını bulamıyoruz. Bu cevabı Türkiye matbuatı sahifelerinde akkeden yazılarda aramak ta abestir.

„Bolşevik Rusya muzesini“ geçen Türkiye zairler her şeyi görmüş, her şeyi hayran kalmış, fakat bu fili görmemişlerdir.

Falih Rifki Bey, bir aralık mahut filin hortumuna, bazende dişine, sezdirmeden, temas eder gibi olmuş, fakat şeye kendi ismini takmadan geçmeği daha münasip görmüştür. O diyor ki:

„Marksizm almanca heceleyerek doğdu; fakat şimdi Baltik'ten Sebrıya sonlarına kadar rusca konuşuyor.“ Baltik'ten Sebrıya'ya kadar rusca. Çarizm daha aynı lisanla ve aynı yerlerde konuşuyor-du.

Yazısının diğer bir yerinde ise: „Bu asrın cihanşirlik ihtirasının kaynağı Moskva'dır. Dünya ihtilâli ideali, kendi inandıkları yeni cemiyeti bütün dünyada kurmağa çalışmaktan başka nedir?“ diyor.

Çar emperyalizmi gibi, bolşevik cihanşirliğinin de muvaffakiyeti Garp'te değil, Şark'ta oldu. Avrupa Rusyası'ndaki milletler „rusca marksizm dersi“ okumaktan yakayı kurtardılar; Fakat Asya Rusyası'ndaki milletler hala „rusca konuşmak“ zilletinde! ..

Bu zilletin neden ibaret olduğu sükütle geçitiriliş ve Moskva şefferi ile bolşevik metotları idealize edilir ve ilave olarak, „asrın cihanşir bir kuvveti olduğu“ itirafına rağmen, kızıl Moskva'da „mevcut sulh duyusunun samimiyyetinden“ bahsolunursa, bu bahis, hiç şüphesiz, bütün dünyaya „rusca marksizm okutmak“ azminde bulunan cihanşir bolşevizm aksyonuna karşı — er-geç — mücadele etmek zaruretinde kalacak Türkiye milliyetçiliğini — mahsus tabirle — Kemalizi, ideolojik noktayı nazardan zafâ uğratmamızı!

Cumhuriyet hükümetinin kendi hudutları dahilinde hafi faaliyetler icrasından bir an feraget etmeyen Türk komünistlerine ve üçüncü enternasyonal ajanlarına karşı za-bitayı yıllarile daima mücadele edüp durduğu malumdur. Fakat hadi zatında müteccaviz ve cenğaver bir din mahiyetinde olan bolşevizm karşı sade za-bitayı vesaiti ile mücadele kâfimi dir? Fikre karşı fikirle çıkmak zarureti yok mudur?

Zannetmiyoruz ki bu suale „yoktur“ diyen olsun. O halde muhakkak Moskva cihanşirliğine karşı konulacak en faydalı fikir tabyesi, bolşevik „muzesindeki fili“ görmek ve bunu Türkiyeyi okuyuculara göstermek olmaz mı?! .. M. E. Resul-zade

Türkiye ve hariçteki Türkler

(„Akşam“ın bir makalesi münasebetle)

Türkiye hariçinde yaşayan Türklerle Türkiye nasıl bakıyor?

İstanbul'da çıkan „Akşam“ gazetesi 13 Birinci Teşrin tarihli nüshasında en kuvvetli muharrirlerinden Vâ — Nû (Vâlâ Nûrettin) Beyin bu meseleye temas eden ve „Türkiye hariçindeki ırkdışlarımıza hars münasebeti“ unvanını taşıyan bir makalesini dercetmiştir.

Makalede Vâ — Nû Bey dil inkılabı münasebetile yapılan dedikodular ve bu inkılabı panturmuz hareketi gibi telakkî edenleri mevzuu bahsetmekle ve onlara cevap olarak demektir ki:

— „Halbuki var da, kayı da hep bilir ki, cumhuriyet Türkiye'nin bütün çeheti, gayreti, kendi hudutları içinde umrına sarf olunuyor. Ancak bir nokta vardır. Biz Türkiye hariçindeki ırkdışlarımızla kendimizi harsen çok alakadar görüyoruz ve bunda da haklıyız.“

Muharrir hariçteki Türklerin Türkiye nüfusunun bir kaç misli teşkil ettiklerini, onların lisani ile Anadolu Türklerinin seviyesi arasında pek az fark olduğunu, onlara Türkiye'nin biçâne kalkınmacıyı kayettikten sonra, bu Türklerin mukadderatına nakilkelam ederek, diyor ki:

— „Hariçteki ırkdışlarımızın kendi siyasi mukadderatlarını tayinde hür olmaları, bizimle onlar arasında hiç bir hars münasebetinin mevcut bulunmamasını istilazım etmez. Amerika ile İngiltere Fransa ile Belçika, Almanya ile Avusturya aynı dilleri kullanan insanlarla dolu ayrı-ayrı siyasi teşekküllerdir. Bunlardan birinin nesriyatı dğerinde okunur. Niçin bir de uzak, hatta yakın bir istikbâlde, gazete, mecmua ve kitaplarımızı Romanya, Kırım, Azerbaycan ve sair memleketler Türkleri arasında satmak istemiyelim?“

Dokuz-on seneden beri muhacerette devam eden milli Azerbaycan nesriyatını takip edenler, cihan Türklerinin siyasi mukadderatlarına ve hars münasebetlerine ait görüşimizin yukarıki fikirlerle harfi harsine mutabik olduğunu tasdik ederler.

Birce Azerbaycan, Türkistan, Edil-Ural, Simalı Kafkasya ve Kırım Türklerinin birer mistakîl devlet haline gelmesi, onların, Türkiye de dahil olmak üzere, bütün cihan Türkleriyle müsteker bir dil, yazi ve hars sahibi olmalarına mani değildir. Bu yol muhtelî Türk kolları arasında medeni ve harsî kıymetlerin mübadelesini kolaylaştırarak, medeniyetin, matbuatin, edebiyatın, ilim ve fennin sür'atla inkişafını temin edecek, çok geride olan bazı Türklerle çapuk ve kolayca medenileşmek için, dğer kardeşlerinin nesriyat ve medeni imkânlarından istifade etmek yolunu açacaktır.

Azerbaycan istiklâlçileri bu tezi daha 1917 senesinde evvelce Kafkasya İslam Kuralıyında ve bilahere Rusya Türklerinin Moskva kongresinde mufadafe ve kabul ettirmişlerdir; İstanbul Türkcesinin müsteker dil olarak mekteplerde ve matbuatta tat-

biki, kongre tarafından kabulundan sonra, Azerbaycan'la Kırım'da bilfiil tatbik edilmiştir.

Vâ—Nû Beyle, bu dil ve hars birliğinin temin için esas teşkil eden yazi ve harf birliği mes'alesinde dahi mutabıktır. Zira bu, yukarıki tezimizin kaç damardır.

Onsuz dil birliği imkânsız bir mes'eledir. Vâ—Nû Bey, pek haklı olarak, harflerinin ayrı-ayrı olmasından türkerenin parçalandığını kaytediyor, ilave ediyor ki:

— „Türkcede, — Zararın neresinden dönüşme kârdır — diye bir atalar sözü vardır. Azerilerin Berlin'de nesrolunan gazetelerinin muharrirleri bu hakikati anlamış olacaktı, ki gazetelerinin yazılarını Bakı harflerile değil, türkece harflerile yazıyorlar. İsin içine bütün siyasi mayillerin fevkinde bir hüsnüniyet geçirerse, bize misbehtâle cidden ekalliyet olan, her biri başka türlü mahzurı ve beymenileyetten uzak hürriyetle vavay-yavay imtisal edecekti beklerin.“

Vâ—Nû Beyin haklılığını gösterdiği bu hüsnü tevaccühe teşekkür etmemek kabil değildir. Aynı zamanda şunu da kayda lüzüm görüyoruz, ki biz yolum yarısından dönmeydik. Belkide iptidaiden bütün Türkiye için hayati olan bu mes'elede kat'i bir pozisyonu aldık.

Malûm olduğu üzere yeni harfler fikri 19ncı asrın ortalarında ilk defa Azerbaycan'da (çıkarık, Mirza Feth-Ali Ahundzade, profesini kabul ettirmek için, doğrudan İstanbul'a gelmişti; ve ademi muvafakiyetleri sonra onu müstakilen Azerbaycan'da tatbik etmek istemişlerdi).

Millî Azerbaycan cumhuriyeti 1919'de yeni harfler için bir proje kabul ettiği zaman onun tatbikini bütün cihan Türklerinin kongresinin tasdikine bırakmıştı.

1922'de bolşevikler Bakı'da bu projeyi tatbika kalkıştıkları zaman biz Azerbaycan'ın yalnız başına harfler kalıb etmesini ve Türklük camiasından ayrılmasını muzur görmüş ve gerek Azerbaycan'da, gerekse muhacerette alenen muhalefete geçmiştik.

Yalnız Türkiye'nin 1928 nihayetinde bu harfleri kabulundan sonradır ki „Müsavat“ fikrîsi-tamimen bütün âzalerine ve Azerilere Türkiye harflerini öğrenmeği emir ve tavsiye eyledi. 1929 senesi başlarında inşisara başlayan „Ödül Yurt“ mecmuasında „Müsavat“ fikrîsinin bu temini mevzuu bahs olduğu gibi, Türkiye harflerini de niçin kabul ettiğimiz izah edilmiştir.

Bu hususta mütalaamızı bitiririz Vâ—Nû Beyin son cümlesini aynen alıyoruz, tekrar ediyoruz:

— „İstedikimiz: Bütün siyasi teşekküllerin, teş'atıpların fevkinde — Amerika ve İngiltere'nin bir tek İngilizcesi, Fransa ve Belçika'nın bir tek Fransızcası, Almanya ve Avusturya'nın bir tek almançası gibi — mukadderatlarına hâkim Türk halklarının tek türkesini temindir.“ M. B.

Yalancı Kafkazcılar

Muharrirlerimizden Hilâl Münşi Beyin ıcrâ ettiği tahkikatı göre bu günlerde Berlin'de gayesi „Kafkasya Konfederasyonu“ olmak üzere „Kafkasyalı gençlerin itihadı“ adında bir cemiyet teşkiline teşebbüs edilmiştir.

Cemiyetin ilk mütebebbisi Aram Ter-Minasyan namında birisi imiş. Bu adam yarıma Liparit Vartapetofı adlı dğer bir Ermenice İran tabasından Selman Hüseyinof-Ibrahimo adındaki birisini dahi „Azerbaycan mümessili“ olarak almış ve kendisine bir teşebbüs heyeti vücade getirecek, işe geçmiştir. Aynı zamanda pek kolay taktir edilen bir manevara olmak üzere, „Azerbaycan mümessili“ Hüseyinof'a bu heyette reislik „rütbesi“ temin olmuştur. Teşebbüs heyeti ilk içtimada „Gürcü mümessili“ olarak Kobahizade adında bir soforü de almış bu suretle „bütün Kafkasya temsil edildikten sonra“ bir içtima yapmış, hatta „konfederasyon misakını“ yazmağa başlamıştır.

Berlin'deki Azerbaycanlıları bu „cemiyet“ celbetmek maksadile gönderilmiş ajanlarını söylediklerine göre bu teşekküle Kafkasya konfederasyon hududunu 1914 seneye hududu teşkil edecek; Kafkasya büyük Avrupa devletlerinden birisinin himayesine verilecek ve umumi konfederasyon lisani da rusca olacaktır.

Mes'elenin şayanı dikkat bir ciheti dahi vardır ki oda şudur: bütün Kafkasya milletlerini senelerden beri almanca yazdığı eserlerinde mütemadiyen rusvay eden ve bu milletleri Alman okuyucularının gözünde oldukluca vahşi ve iptidai surette göstermekle meşgul bulunan Kiyef yahudisi, mahut Esat Bey (ale ismi Leo Nosenbaum) gibi, Alman elkarı umumiyesinde edebi „şarlatan“, „mistifikatör“ ve „aldatıcı“ namını kazanmış adama da teşebbüs heyeti âzâlığı kabul eylemiştir.

Teşebbüs heyetinin Ermeni mümessillerini kendi hallerine bırakarak, şimdiki „mümessilimiz“ bulunan zatın kim olduğunu okuyucularımıza taktim edelim: İsbuh Selman Hüseyinof-Ibrahimo hakkında „Almanya'da Azerbaycan İstiklâl Komitesi“ arşivinde mevcut vesikalardan öğrenildiğine göre 1923 senenin sonlarına kadar Bayver'nin Würzburg darülfünununda Sovyetler hesabına tu, „tahsil“ eden Selman, mezkûr darülfünundan aldığı imtihan notlarını havi resmi vesikayı Würzburg Fraenklen bir nam diva vekilî elle tahfif ederek sahtakârlık yapmış ve bu falsifikasyon az bir zaman sonra darülfünun emniyeti tarafından açılınca, yakayı ele vermemek için hemen İtalya'ya kaçmıştır. Orada Firenze (Firenze) darülfünununa girmiş ve 1926 senesinin sonuna kadar tu ve cerehâye subelerinde nasaportlu. 1928 başlarında yeniden İraa pasaportile Berlin'e gelmiş „Firenze darülfünunu tu fakültesi mazuunu“ sıfatile kendisini taktim ederek, aynı zamanda graflara mahsus taç resmi ile bezenmiş „Dott. Sally İbrahimouf“ yazılı birer kart vizitini her tarafta bırakmış da unutmamıştır. Bilahere resmi surette anlaşılmuştur ki bu adamın muvaf-

„proleterize“ neticesinde umumî bilği seviyesinin sukutudur. Oradan çıkanlar belki iyi komsol olabilir. Fakat onlara bir talebe denilemez. Darülfünunların imtihanızsı doldurdu bu „kızıl talebe“ yüksek mekteplerin, keyfiyet itibarile, kıymetini düşürecekti.

Moskva bunu nazara alarak darülfünuna ve yüksek mühendis mekteplerine girmek için yeniden imtihan vermeği şart olarak koymuştur. Bütün talebe riyaziyatı, fizik, kimya, ana dili ve içtimaiyattan imtihan vermeğe mecbur tutulacaktır.

Bu şerait altında yüksek mekteplere girecek talebe fakülte ve mektebinde değismeyecek, kolektif ve grup halinde imtihan veremeyecek, talebenin malumatını taktir etmek hakkı yalnız hocasına ait olacak, her semestrede imtihanlar ıcrâ edilecek, mecburi diploma imtihanı tatbik edilecek ve talebenin istisadın gösteren bir şehadetname verilecektir.

Bütün bunlar bu vakta kadar mevcut olan amarkıst“ usul ve rejiminin tam aksisi olup, bu güne kadar menfur add edilen sahsî teşebbüs, inisiyatif, mes'uliyet, taktir, teşvik ve tekdîr üzerine kurulu burjuazi sistemidir.

Merkezi ıcrâie komitesi bu vakta kadar tedris heyetinin üzerinde hâkim ve murakip olan ve bu yüzden mektepte tedris disiplinini, müderrislerin hürmet ve otoritesini öldüren talebe heyetini mektep müdürünün emirlerine tahi ediyor, müdür, mektebin dahilî nizam ve disiplinini bozan ve derslere muntazam devam etmeyen talebeyi ihraç etmek hakkını bahşetmektedir. Karar bu vakta kadar mevcut olan talebe birlikleri, kiro komiteleri, ve amele sindikaları muhalefesine nihayet vererek yüksek mekteplerle teknikularda sahsî mes'uliyet usulunun tatbik edileğini tasrih etmiştir. Ve mekteplerde ola-biten işlerden yalnız müdürün mes'ul ola-

Ukrayna dave Kırım'da ıgışas

Rusya'daki Alman konsoloslarının haber verdiklerine göre Ukrayna ile Kırım'ın bir çok şehirlinde açlar ile G.P.U. kuvvetleri arasında kanlı müsademeler vuku bulmuştur. İhtiyar, çocuk, erkek ve kadından ibaret binlerce açlar kafilesi hükümetin erzak ambarlarına, kooperatiflere istasyonlara ve katarlara hücum ederek dağıtmışlardır. G.P.U. kuvvetleriyle vaki müsademede yüzlerce yaralı ve ölen vardır. Kılıyeli hapisler ıcrâ edilmiştir.

Kiyef ile Odesa'da açlar ıgışası daha kanlı bir şekil almıştır.

Teşrinî evvelin nihayetinde yağ, pota, sebz ve emek olmasından erzak gelen ameleler Kiyef istasyonunda erzak gelen katari ihate ederek, muhafiz milletleri koğduktan sonra, vagonları yağma etmişlerdir. Atlı milis ve çekist geldikten sonra, ıçlerinde kadim, ihtiyar ve çocuk ta bulunan idizham dağılmış, sokaklarda yağma edilmiş eşya kırılmış, ayak kaba, şeker ve sair tüküntüleri bulunmuştur.

Çekistler yüzlerle kadim ve çocuk tevkif etmişlerdir.

Hükümet müesseselerile erzak ambarlarını çeka müzreleri muhafaza etmektedir. Aynı şekilde ıgışas Odesa'da dahi baş vermiştir. Hadise rıhtımda, Sovyet vapurundan yumurtla, şarap, balık, hayvan, avlanmış kuşlar v. s. boşaldığı esnada çıkmış ve çok kanlı bir renk almıştır.

Amele bahriyelerinde ibaret halk tevkifı yapura hücum ederek vapurdaki azukayı dışarıya almağa başlamış, kadim ve çocukları ise hemen alarak kaçışmağa başlamışlardır.

Kiyef'te Florenz'de dahi aynı ile Würzburg'da olduğu gibi olmuş, aynı mezkûr darülfünunu kat'iyen bitirmeden doktor namını kendine yalancıtan taktmıştır. Bu patalogiyi yalancılık meydana çıkınca, Selman hemem Almanya'yi terk etmiş ve ancak bu defa siyasi işleri gestroler sıfatile tekrâr zuhur eylemiştir. Şayanı dikkat dahi burasıdır ki Selman 1928 senede Berlin'de yaşarken, o vakıtlar Berlin'de be-yarı, „tedavi“ ikameteden Azerbaycan ıcrâie Komitesi sabik reisi Ağamalı oğlunun refikası ve kayın biraderi Mehmet Rahimio ile pek sıkı münasebetle bulundugunda maada, hatta bilahere onlarla âs Birlikte aynı pansonyatta bile otururdular. Ter-Minasyan — Graf“ Selman Hüseyinof-Ibrahimo — „Bakı zâdeğani“ Leo Nosenbaum-Esat Bey — işte bir trio, ki „Kafkasya Konfederasyonu“ idesi etrafında bir taksim dolaplar çevirmek istiyor.

„Negibi dolap“ diye sorula biliriz. Bolşeviklerin Kafkasya namına hareket eden hakikî Kafkasya çalışanlarını emperyalistler nam ve hesabına, Rus monarşistleri birlikte ve komşu müslüman devletlerini zararına olarak çalışmakta olduklarını demogokica dava edip durdukları malûmdur. „Kafkasyalı gençler itihadının“ yukarıdaki „misâki“ bu hususta bir vesika ve provakasyon vesilesi olamaz? Elbetle olur. O halde bundan daha kıymetli „dolap“ mı istersiniz?

cazını ilan ediyor. Mekteplerde komünist firkaı tarafından tertip edilen „sosyalizm ırkısı“ temamlile kaldırılarak „kollektif sosyalizm yarışı yerine ferdî yarış usulü tatbik olunması“ emredilmektedir. Kararda „sahısların lıkdar ve beceriklerini terbiye ve tayin için iğlemlenen talebe ile rekabet ve müsabakasına ehemmiyet verilmidir“ denilmektedir.

Bu karar, bu suretle, sahsî ıktidar, sahsî sevk ve rekabet gibi sahsî teşebbüs ve mes'uliyet usulunu kabul etmekle kollektif faalilyetin ve sosyalizm esası üzerine duran terbiyenin iflasını ilan etmektedir.

İktisadiyat, ziraat ve sanayide olduğu gibi, maarifte de sahsî teşebbüs, sahsî faaliyet ve sahsî mes'uliyet esası taktir olunmağa başlamıştır.

Komünizmin bütün cephe boyu maclubiyeti zamanına tesadüf eden ve kolhoz „Nep“ i devrinde vaki olan hadise, Sovyetlerdeki haleli ruhıyeyi göstermek için bir ölçü olarak alışı bilirdir.

Fakat bu kararlar maarifî, yüksek tedris ve terbiyeyi ıslah edilebilecek mi? Sovyetler komünist firkaı merkezi ceke defakî faaliyetleri ilk ve orta mekteplerdeki vaziyetini son derece berbat bir şekilde tasvir etmektedir. O diyor ki:

— „Bu mektepler, yüksek mekteplerde ve teknikularda okuya bilecek talebe hazırlamıyor. Bu mektepler bitirenler eşş ilimler kat'iyen bilmiyorlar. Komünist firkaı bu defa Ağustos kararında noksanların devam ettiğini teyitle, bunun da başlıca sebebi „programsızlık, metotsuzluk, murakabsızlık, disiplinliliksiz ve her nevi intizamın olmamasıdır, diyor.“

Azerbaycan'da maarifî cephesindeki vaziyetten bahsederken biz yukarıki maddelere şunları da ilave etmeliyiz:

1 - Azerbaycan muallimlerinin maarifsi, erzaksız, aç ve perişan bir halde bulunmaları,

Sovyet mekteplerinde program ve rejim

Sovyet mekteplerinin „kemiyet ve keyfiyet itibarile“ hiçliğini nihayet yüksek resmî makamlar dahi itirafe mecbur kaldılar.

Bir yıl evvel Bakı'da açılan maarif kuralıyında Azerbaycan komünist firkasının kâtibî tarafından itiraf olunmuş bu hiçlik git-tice gene Sovyet gazetelerinde muhtelî cihetlerden tenvir olundu.

„İstiklâl“ sahifelerinde bir kaç defa temas ettiğimiz bu maarif siyasetinin bir bütün Sovyetlere mahsus olmak üzere, umumi cephesi, bir de sırf Azerbaycan'a göre, hususî ciheti vardır. Umumi Sovyetler merkezi ıcrâiyesinin 19 Eylül tarihli yüksek mektepler ve teknikularda ait kararile umumi Sovyetler komünist firkaı merkezinin 25 Ağustos tarihli ilk ve orta mekteplere ait kararı, Azerbaycan seriatine uydurmak ve bu kararlar üzere Azerbaycan'ın ilk, orta, teknikum ve yüksek mekteplerini ıslah eylemek maksadile Azerbaycan'ın Bakı, Gence, Şeki, Karabağ, Nahçıvan, Lenkeran, Kuba, Ağdam, Salyan ve Zakatala gibi mekteplerinde müslimlerle talebe velilerinin kongreleri tertip edilmiştir.

Umumi Sovyetler merkezi ıcrâiyesi 19 Eylül kararında itiraf ediyor ki:

— Yüksek mekteplerle teknikularda yalnız kemiyette artmasında ve talebenin çokalmasında ehemmiyet verilmiş; mekteplerin program ve keyfiyetine dikkat edilmemiş, neticede darülfünunlardan yüksek mühendis mekteplerinden çıkan mütehekkimler, bir mühendisten ziyade, bir teknik yeri ne biliyorlar.

Teknikularda geldikte, bu mekteplerde rehbersiz ve kontrolsuz olduklarından, bir-

raktıkları talebe orta teknik seviyesinden çok aşağıdır.

Karar, birinci beş yıllık planın ve politkentez siyasetinin „parlak neticesi“ olan bu elim vaziyetin sebeplerini üzerinde etrafıle durmatmak, program, tedris metodu, imtihan usulu, pedagoji kadrosunun imtihan ve tayini, mekteplerdeki rejim ve disiplin mes'elelerini taktik etmektedir.

Programda bu noksanlar meydana çıkarılmıştır:

1 - Programlar ihtisaslardan başka mektebin meslekile mutabık olmamıştır.

2 - Sahbi bir tedris planı mevcut olmamıştır. Darülfünun, yüksek mühendis mektepleri ve teknikularda zaman-zamanda değışken programlar çalışılmıştır.

3 - Program bütün tedris ameliyesini ihtiva etmemiş; bir çok dersler, bilhassa, pratik dersler programda salınmamıştır.

4 - Fizik ve kimya gibi mühim dersler programdan temamlile çıkarılmıştır.

Karar bu gibi dahi bir çok esaslı ve mühim noksanlar saydıktan sonra bu yolda yapılmış ıcrâ eden ıslahatı ana hatlarıyla kaytedilmektedir.

Fakat bu mes'ele etrafında yazdığımız geçen yazılarımızda, kayettığımız ve komünist firka merkezinin 25 Ağustos kararında dahi itiraf olunduğu gibi, feaccatın kökü orta ve lise derecesindeki mekteplerdedir. Mektepten başka her şeye benzeyen ve yalnız komünizmi propaganda yapan ve „mekteplerden“ çıkan talebe darülfünun derslerini kavrayacak ve anlayacak billice malik değildir.

Darülfünunların bugünkü feci vaziyetli orta mekteplerde ve liselerde vaki olan

Günbatançılık

Azerbaycan Sovyet matbuatında gene Günbatançılık akıntısı görülmeye başladı. Bolşevikler sinirlendiren bu düşünce akıntısı Rusya'ya karşı Günbatan Avrupa'yı koymakta, yükselmek ve ilerlemek için, oradan örnek alınabileceğini ileri sürmektedir.

Geçen sayıda Azerbaycan musikiisi hakkında bir eser yazan Şevket Hanımın, "Köprü nazariyesi" ile markizimün dağıtıcı metodolojisi karşı, "tekamülçülüğü" koyduğunu yazmıştı. Şevket Hanımın ana düşüncelerinden biride Günbatan ellerinden musiki erleri çağrılmaktan ibarettir. Onun dediği şudur:

— "Ölçümüzdeki tabii zenginliklerden faydalanmak için dışarıdan alimler çağırıyoruz. İçin musiki zenginliklerini işlenmesi için alimler çağırılmıyorsa?"

B. Askerof adı bir muallim de ilk mekteplerin besinci grubu için türkcce bir coğrafya yazmıştır.

Azerbaycan neşriyat yurdu tarafından 20.000 tane basılıp dağıtılmış olan bu kitapta Askerof diyor ki:

— "Azerbaycan'da petrol sanayinin yükselmesi ve ilerlemesi için teknikeya malik olan Günbatan kapitalistleri lazımdır. Bu olmadıkça yükselmez."

Bu, bir terbiye, obiri san'at adımı olan Askerof'a Şevket Hanımın başlıca düşüncelediği, görüldüğü gibi, Günbatan tekniğidir.

Azerbaycan milli kültürünü yükseltmek için buna ihtiyac vardır. Bununca Moskva dekil, Günbatan Avrupa verebilir. Çünkü Moskva da oradan alıyor ve iş hocerlerini oradan çağırıyor.

Onun için herkesin gözü gene Günbatan'a çevrilmiştir.

Şevket Hanımın ve Askerof'un günbatançılıklarını bezenmeyen Rahim Hasanof, M. Hacınıs ve P. Mehmetbeyov, "İnkılâp ve Medeniyet" Nr. 5; "Bakinski Raboçi" Nr. 224) onları komünizme ve markizim metodolojisiyle yaklaşıp suçlandırların. Fakat unutuluyor ki günbatançılık akıntısının 1924nci yıldan sonra yeniden canlanması güçlü bir köke dayanıyor.

Rahim boyunna alıyor, ki günbatançılık o günlerde gene bas kaldırmış, İstanbul'dan bir kaç "panitürkist" okutucu, Avrupa'dan da musiki profesörleri çağırılmıştı. "Lakin 1923nci yılın istikbal başkardır".

1924de Günbatana doğru çevriliş ve dönüş, markizim, komünizm, leninizm ve sosyalizm metollarının iflas etmesi neticesinde bas vermiştir. Rusya komünizm yüzünden bir mezarlığa dönmüş, Kremlin bolşevizm kalelerini boşaltılma ve çekilmeğe başlamıştır.

Rusya, "Nep" çağını yaşıyor. Ümit Günbatana idi.

Gene o çaklar ve o günler yaşanmıyor mu?

İstekleri, dilekleri, emekleri yükselmek için, çarpışma ve yarışmalar öldürden elik ekinçlik kuruluşundan ne elde edildi?

Beş yıllık plan ne verdi?

"İci sosyalizm, işçi milli kültürü" ve kızılı mektepler ne etkiler ve ne biçitler?

Moskva bütün cephe boyu çekilmekte.

1 - Aylarla maş ve azuka alınmayan muallimlerin, mektepleri bırakarak, firar etmeleri.

2 - Mekteplerin binasız olması, eski binaların terkisi kaldırıldı.

3 - Mektep çocukların kitapsız, kağıtsız, defterliş bulunuşları.

4 - Mektep çocuklarını kitapsız, kağıtsız, defterliş bulunuşları.

5 - Bu işlere ehemmiyet vermek isteyen bir teşkilatın bulunmaması.

6 - Azerbaycan'da maarife sarfedilen paranın başka işlere sarfedilmeğe olduğu.

7 - Eski muallim kadrosunun imha edilmiş olması.

8 - Bu elim vaz'iyetin sefil ve alil bir talebe netice olacağı.

Azerbaycan'da ilk ve orta mekteplerde ve komünist fırkasının Ağustos kararının sureti tabikına hasredilmiş baş makalesinde, "Bakinski Raboçi" (17 Eylül 1932, Nr. 219) yukarıdaki noksanlara muallimlerin menzilsiz ve yurtsuz olduklarını ilave etmekte suretliş teknil emektelerdir:

— "Komünist fırkasının kararı münasebetle muallimler başlıca ehemmiyet kesbediyorlar. Komünist fırka merkezi, Sovyetler merkezi icraiyesinin muallimler hakkındaki kararının tabikini talep etmektedir.

0 - Karar erzak ve azuka hususunda muallimlerin şanayı amelesile beraber olmaları, muallimlerin maaslarının vaktinde verilmesini, muallimlerin ihtiyaçlarına ehemmiyet verilmesini, muallimin ancak yükselmek için istidhamını ve malumatını muallimlik için imkân vermesini emretmektedir. Bütün bunlara bakılmayarak muallim bir leninist başlıca görmüyor, ki, talepleri beraber idam sürünleri gibi, G.P.U. ajanlarını nezareti altında pamuk tarlalarında çalıştırılmakta, bütün terbiye ve tedris enerjilerini Moskva'nın "pamuk istiklali"ne hasretmektedirler.

İran'da

Tahrân'dan bize yazıyorlar:

Bu yıldan itibaren İran hükümeti emenbi mekteplerinin ilk sınıflarını kapatmıştır. O mekteplere girecek talebelerin İran mekteplerinde tahsil görmeleri mecburdur. Emenbi mekteplerinin yalnız orta kısımları kalmıştır. Onlar da gititkice talebziliklerini işlerini tasviye etmek mecburiyetinde kılacaklardır. Bu münasebetle Tahrân, Horasan, Reşt, Enzeli ve Tebriz'de bir çok Sovyet mektepleri kapatılmıştır. Birer bölgeşevlik propaganda yuvası olan bu mekteplerin kapatılması herkesi sevindirmiştir. İran hükümeti her sahade bolşeviklik ile ciddi mücadeleye yürütmektedir. Bu hususta resmi Sovyet teşkilatları de yakalaları kurtarmıyorlar. Sovyetlerin ticaret müesseselerinde, "çalışan", filen işe Moskva için casusluk yapan memurların İran tabiiyetinde olanları tevkil, Sovyet tabiiyetindekileri işe hudut haricine çıkarılmışlardır.

Reşt'te konsolosheneden başka hiç bir Rus müessesesi kalmamıştır.

Şimalî Kafkasya'da

Şimalî Kafkasya gazetelerinin verdikleri malumatı göre dokuz aylık hayvan hazırlığı planı, Şimalî Kafkasya'da ancak 32% nisbetinde ikmal edilebilmiştir. En çok gerede kalan Dağıstan ile Çeçenistan'dır. Bu yerlere, plannın eksiğini ikmal etmek için, "darbali grupları" ve komünist propagandacıları sevkolunmaktadır. Çeçenistan komünist fırkası unumun içtimadına, fırka kâtibi Mahardade, bütün faaliyeti keşşin sınıf mücadelesi serati içerisinde devam ettirici-ni söylemiş ve ırkaiy Sovyet aleyhdarı unsurlarla şiddetli mücadeleye davet etmiştir.

Rostov gazetelerinde öküdüğüne göre bu sene Şimalî Kafkasya'da ekin plannı, geçen yıla nisbeten üç beş defa az ikmal edilmiştir. Otuz nahiye Eylülün 15nde daha ekmeğe başlamamıştır. Şimalî Kafkasya'da 3.000 traktor işsiz durmaktadır. Traktorlar tamir etmek için lazım gelen hisseleri "Selmas" ve "Kızı Akşay" fabrikaları bu vakta kadar göndermediklerinden traktorlar da tamiriz kalmıştır.

Gene Günbatan ellerinin sinamış "burjuva metodolojisi"ne" demökte ölüdür bir çağda, Azerbaycan'da Moskvalılara karşı gene günbatançılığın gücü bulacaklarını herkes çoktan bekliyordu.

Bu günbatançılığın Mirza Fetali kurdu, Zerdabi derinletirdi, Hüseyin-zade ve Resulzade'ler şekle soktular; ve onu milli uyanış ve yürüyüşümüzde, milleti ileri götürün arabanın tekerlerinden biri, milleti-milik yö gösteren, ümit veren, yolunu aydınlatan dilek yıldızlarından biri yaptılar.

Günbatanlaşmak yolu ile Rusya'dan kurtulacaktır.

Gene Günbatan ellerinin sinamış kurtuluş yolları ile bu erkeneğondan çıkabileceğiz.

V. Nuh-öğün

Gazete mekteplerinin binasız, talebenin kitap ve defterisiz, muallimin maasız, erzak ve menzilsiz kalmakta devam ettiğini kayvetegetmektedir.

Azerbaycan mekteplerinin bu feci vaz'iyeti programa taalluk eden bir madde ile teknil olmuştur. Gazete komünist merkez komitesinin Rus olmayan milletlerin edebiyat ve san'atlerine de ehemmiyet vermeye hatırlatılmak olduğunu kayvettikten sonra ilave ediyor ki:

"Türk ve azlıkta kalan milletlere mahsus mekteplerin programları tektik edildiği zaman büyük hatalar meydana çıkmıştır."

"Bakinski Raboçi" ve aynı meseleye birer bas makale hasreden "Zarya Vostoka" ile "Komünist"; Türk mekteplerinin programlarında meydana çıkarılan "hata"dan tafsilatle bahsetmişlerdir, da komünist fırkasının kararından anıyoruz ki, Türk mekteplerinde Türk edebiyat ve san'atı yok vaz'iyettedir.

Bunu I. Mirza ve Mir Celâl "Komünist" gazetesinin 22 Eylül tarihli nüshasında teyit emektelerdir.

"İstiklâl" in 18inci sayısında istifaede edilmiş olan bu, "kollektiv" makalelerinde, Sovyet muharrirleri, iftira ediyorlar ki:

— "Azerbaycan mekteplerinde Türk dili ve Azerbaycan dersleri oldukça beraber bir haldeidr. Bu derslere ait program ilmi esaslara göre terlip edilmemiştir. Türk diline ve Türk edebiyatına ait kitaplar çok noksandır. Poetikaya ait kitap yoktur. Bazi mekteplerde Türk dili ve Türk edebiyatı derslerine hiç ehemmiyet verilmiyor. Alelumun orta mekteplerde tekniikum-larda Türk dili ve Türk edebiyatı derslerine son derece az ehemmiyet verilmektedir. Bu mekteplerden çıkan talebe kat'iyen türkcce bilmiyor, baş kelime yazıda üç

Pilsutski'den bir ders

"Kendi başına hiç bir şey yapamaz. Bir milletin istiklâl (devleti) ne yalvarmak ve ne de kandırmakla dekil, ancak kan pahası ile hasıl olur ki, buna hazırlanmalıdır". J. Pilsutski

Pilsutski'nin faaliyetini, aşarını, nutuklarını ve emirlerini ("Pisma — Mowy — Rozkazy") esaslı surette tektik ettiğimiz zaman, bu eserlerde çok kıymetli derslere rastladığımız gibi, kurtuluş hareketinin hazırlanması dahi buluyoruz. Yalnız bununla da kalmıyor, bu eserler bize diğer bir noktayı de telkin ediyor ki, o da şudur:

Kurtuluş hareketinin başında duran mesul siyasi rehberlerin strateji ile aşına olmaları elzemdir.

Josef Pilsutski üç büyük düşmana karşı açtığı mücadeleye son derece gayri müsaiti bir hava ve serati içerisinde başladı. Leh isyanının Ruslar tarafından vahşice tenkidlerinden sonra Leh cemiyetine bir zaf gelmişti.

Leh milletin'sin geçirdiği bu felaketi, şu ve ya bu suretle tahfi ihtiyacı, şiddetle hissedilen manevi taziyik ve ruhu zâf, Leh cemiyetinde tuhaf bir nazariye doğurmuştu. Bu nazariyeye göre tahaddüs etmiş vaz'iyete yani esarete, köleliğe tahammülün başka çare yoktu. Matbuattan ve darülfünun kürsülerinden yükselen sesler, müstakil Leh devletinin manasız, hatta zararlı bir şey olduğunu isbat ediyordu.

Bunlar, "Bizim müstakil bir devlete ihtiyacımız yoktur, lisan, âdat ve an'anemiz muhafaza etmemiz kâfidir" diyor, istiklâl arzusunun muzur ve bu mefkûreye aktif iştrakile cinazet gibi telakki ediyorlardı.

Lehistan'ın istiklâl fikri, idam bir hayalden" ibaret telakki olunuyordu. Söyle ki bu hayal hakikaten de bir çok nesilleri beslemiş, kadımların ihadet ve dualarında salanarak, sairler için dahi bir ilham menbaı olmuştu.

İşte kardeş Bronislaw'la beraber kurtuluş hareket ve mücadelesine girişen J. Pilsutski, bu seriat ve vaziyet içerisinde işe başladı ve ilk sırada bir edebiyat derneği vücude getirdi. Bu dernekte kadın ve erkek olmak üzere, Vilna işçilerine okuma ve yazma öretiliyordu.

1887 de Pilsutski daha Harkof darülfünununda talebe iken, 3üncü Aleksandr'a sui kast meselesinde itihah edilecek, 5 sene mahkûmiyetle, Sibirya'ya sürüldü. Sürgünde ilen Rus hayat ve edebiyatını yakından tektikile imkân bulan Pilsutski Marks'ı ikinci defa oradan tektik okudu.

Pilsutski Marks nazariyesini kabul etmemek ve kendi nazariyesine muvafik bulmamakla beraber, şununda itiraf etmekten çekinmiyor ve diyor ki: "Marks'ı tektikten sonra anlamd ki, sosyalizm, ancak bütün beşeriyetin saadetini düşünen âlicenap adamlara bas bir ide dekil, aynı zamanda çalkışma kütleleri için dahi hakiki bir ihtiyaçtır."

Leh sosyalizminin gayesi, kendin ilkesinin istiklâl olmalıdır, ve o buna çalışmalıdır. Bu istiklâl bilahere Lehistan'da sosyalizmin tahakkuku için zaruri ve mühim bir şart olacaktır."

kelimeyi mutlaka yanlış yazıyor. Bu mekteplerde talebe Türk dili ve Türk edebiyatından imtihana tabi tutulmuyor".

Mese'le aydın degilmi dir?

Azerbaycan'da lise demek olan orta ve tekniikum gibi mektepleri ikmal eden talebe türkcce bilmiyor.

Böyle bir vaziyet içerisinde yetişen Azerbaycan darülfünun talebesinin milli mahiyeti hakkında verilecek malûm-dur. Darülfünun ve yüksek mekteplerin hep rusca gitmesi, rusca bilmeyen talebenin yüksek mekteplere girmekle mahrum bulundukları, Azerbaycan maarifinde tatbik olunan ruslaştırma siyasetinin iç yizdini bütün çirkinlikle meydana koymaktadır.

Azerbaycan mektepleri yalnız mahiyet, program, keyiflişle tektik dekil, heyet ve kemiyet itibarile dekil, ruslaştırılmıştır.

Bütün Azerbaycan mekteplerindeki Türk talebenin miktarı unum talebenin yüzde otuzundan fazla dekilirdir.

Yüksek mekteplerde olan 10.000 talebeden geçen sene ancak 3.102-si Türk idi. Bakı'da 75.000 talebenin ancak 27.000-i Türktür.

Bir çok Türk mekteplerinde Rusların muallimlik yapmakta olduklarını nazara alırsak, Türk muallim kadrosunun nisbeti talebenin nisbetinden daha aşağıda olur.

Bütün bunlar ve terbiye siyasetinin iflas etmesi yüzünden, mekteplerde program ve rejim işlerini yeni baştan kurmağa başlarken, Azerbaycan serati içerisinde bu meseleye ayrıca ve hususi tasbihat dahi yapılmalıdır. Unutmamalıdır ki bütün Sovyetlerde mektepler bir mektep olarak, yani bir talim ve terbiye müessesesi olarak, iflas ederken, Azerbaycan'da bundan başka, bir Türk ıran müessesesi olarak ta, çökmiştir. Azerbaycan'da ilk, orta, tekni-

Menfadan döndükten sonra Pilsutski memleketinde bir Lehistan sosyalist fırka teşkilatı buldu. Bu teşkilat Pilsutski'nin teşiri altında yeniden tenisik ve teşkil ediliyor ve programına, son ve asil gaye olmak üzere, Lehistan istiklâl fikrini kabul ediyor.

1894 de Pilsutski "Rabotnik" adile bir mecmua neşrine başlıyor. (1863den sonra hafi neşriyat namına hiç bir şey neşir edememiştir).

İşte bu tarihten itibaren Pilsutski'nin kurtuluş hareketi ikinci bir merhaleye giriyor, ki bu faaliyatin yakın maksadını kendisi şu vazih satırlarla ifade ediyor; "Yüksek ve mukaddes gayeler uğrunda; beklenmedik bir zamanda ve âni olarak, bile ölmekle hissinin millimizde yeniden ihya etmek ve bu ruhi talezeme zaruridir. Biz her kese göre âdil ve iyi bir hayat kurmak için müstakil bir Lehistan istiyoruz."

1900 de "Rabotnik" in 36nci nüshası iftisat ettici sırada, Pilsutski tektik edilecek, Petersburg'a götürüldü. Bir sene sonra, Aleksandr Sulkevici ve Mazurkevici'ın yardımıyla oradaki hastahaneden firarı muvaffak olarak, Londra'ya geçiyor.

1902 de Krakof'a döniyor, buradan Rusya Lehistan'ına sık-sık seyahatlar yapmakla beraber, Galiciya sosyalistlerle de münasebat temin ediyor. Bu suretle Pilsutski'nin faaliyeti yeni bir safhaya giriyor, ki yakın maksadı şudur: "İstiklâl uğrunda kazanmış aktımıza hazır olalım."

Rus-Japon harbi çıkınca, Pilsutski seferberliği karşı mukavemet etmeği düştünüyor. Fakat bu meselede sosyalist fırkası dahilinde bir cokrânın ve alelumun Lehistan erkârı umumiyesinin şiddetli muhalefeti ile karşılaşılıyor.

Bu sırada Rusya hükümeti Lehistan'ın pozisyonunu öğrenmek maksadile Pilsutski'yi Tokyo'ya davet ediyor. Pilsutski ile aynı sırada Japonya'ya hareket eden bazı Rus taraftarı Lehler orada Pilsutski aleyhine entrika yapmakta erki duruyorlar ilave olarak Galiciya muhafazakarları da Viyana'daki Japon sefirine nezden kendin muhassın faaliyetlerine basılıyorlar. Bu suretle Pilsutski hiç bir müsbet netice elde etmeden seferberliğini şiddetli zamanda seyahatından avdet ediyor.

Yukarıda sayılan mamalara rağmen Pilsutski gene kendin bildiğini yapıyor; Gibov meydanında kanlı nümayiş teşkil ediyor. Bu nümayişler namıya ehemmiyeti haizdir. Zira bu, 1863 isyanından sonra ilk müsellah mukavemet idi.

Malûm olduğu üzere Japonların parlak muvaffakiyetlerinden sonra, Rus siyasetinde bir tebeddül hüsuile geliyor ve kuvvetli bir panslavist cereyanı baslıyor. İyi bir siyasi omması itibarile, Pilsutski bu yeni cereyanın Rusya'ya komuş devletlere harbe sürükleyeceğine derhal sezmiş ve harbe hazırlanmağa karar vermiştir.

İşte bu fikirle Pilsutski, siyasetten çekilişini gök, ordu kadrosu ihzarına başlamakla faaliyetini yeni bir safhaya geçiriyor. Bu maksatla Galiciya'da askeri enstrukturlar mektebini tesis ediyor, kendisi (Mabadi 4-cü sahife)

kum ve yüksek mektepleri, program ve rejim itibarile, yeniden kurmağa şuru ediliyor, bu müesseseleri bir Türk yurdu haline getirmeğe bakmak lâzımdır.

Azerbaycan mekteplerinde Azerbaycan hesabına yalnız Azerbaycan yavruları okumalıdır.

Azerbaycan mekteplerinin gayesi Azerbaycan için faydalı, Azerbaycan'ın sevecek, onun yükselmesine hayatını vakfedecek, yabancılara istismar ve istilâsına karşı gelecek, ona nihayet verecek bir nur ve ırfan orduşu yaratmalıdır.

Azerbaycan mektepleri türkcce bir kültür orduşu yaratmakla türkcenin ilmi bir dil olduğunu isbat edecektir.

Azerbaycan'da türkcce, Türk dilinde, Türk rubunda ilmi kuvvetleri yaratmak için mekteplerde tedrisatın türkcce gitmesine başlıca ehemmiyet vermek icap eder.

Bütün dersler türkcce! Bunların başında Azerbaycan edebiyatı, Azerbaycan tarihi, Azerbaycan coğrafyası, Azerbaycan san'atı birinci yer tutmalıdır.

Söz yaktur ki emnenbi lisanlara, bir ders olmak üzere, yer ayırmak ta icap edecektir.

Halbuki, bugün türkcceyle bile yer ayrılmamıştır.

Azerbaycan'da devam eden istilâ ve istibdat rejimi baki kalıkdık mekteplerimizin milli bir ırfan ve medeniyet ocağı şeklini almada da çok müşkil, hatta gayri mümkündür. Onun için Azerbaycan gençliği ve Azerbaycan münevverleri için "Mekteplerde program ve rejim" meselesi memleketinde program ve rejim" meselesi şeklini almalıdır.

Unutmamalıdır ki, bu sonunuc, milli hakimiyet ve istiklâlimizi temin edecek şekilde haleledilmeli, mekteplerdeki program ve rejim de milli bir şekil almalıdır.

M. B. Mehmet-zade

Pilsutski'den bir ders

(3-cü sahifeden mabat)

de harp tarihi, stratejiyi teltikçe koyuluyor. Bilahere Pilsutski, örnek olarak bir çok genç harp tarihçileri ve nazariyatçıları yetiştiriyor.

Pilsutski tarafından başlanan militarist hareket, Galiciya'da genişledikten sonra "Rus" Lehistan'ın da ihate etmekte gecikmiyor. Bundan başka Fransa, Belçika, İsviçre ve Leh talebe işçisi bulunan diğer yerlerde bu teşkilatın şubeleri açılıyor.

Pilsutski her tarafı dolaşarak tekmil askerî teşkilatları bizzat teltik ediyor, işadatta bulunuyor, müstakil Lehistan'a karşı mevcut merbutiyet hissi ve muhabbetini, kendi kuvvetlerine olan imanın, vekarın takviye ve terbiyesine çalışıyor.

1914 de umumi harp patlayınca, Pilsutski kendi lejyonlarıyla harbe giriyor ve 1918 de, senelerden beri fevkalbeşer bir gayretle çalışarak, özlediği asıl maksadına nail oluyor, yani müstakil Lehistan vücutte geçiriyor.

1920 de, iyi bir stratek olmak hesabıyla, Marsal Pilsutski'nin dehasatı Lehistan cumhuriyetinin hudutlarını tesbit ediyor. Marsal Pilsutski Leh milletinin siyasi-stratek başbuğu olmuş ve olmaktadır.

Lehistan halkarını Pilsutski'nin hayat ve faaliyetine imtinalan, Kafkasyalılar ve bolşevik mahkûmî milletler, Pilsutski'nin kurtuluş metodu ile hareket etmeli ve bu suretle çalışmalıdır.

Meş'ul siyasi rehberlerimiz, yeni kurtuluş hareketi için, elzem vasıtalardan istifade etmeli ve hala da emtektedirler. Yani gerek memleket dahilinde, gerekse memleket haricinde icap eden propagandayı matbuat ve nezriyat vasıtaları yapıyor, ve bu suretle, uzaktan da olsa, kendi milletlerine el-ele yürüyor. Bu işte, hiç şüphesiz, onlar düşmanın muhtemel manularından başka, diğer grup teşkilatların mukavemetine de maruz bulunuyorlar. Ki neticede işi ilerletmek için başka yollar intihap etmek zarureti hasil oluyor.

Muayyen bir gaye güden herhanç bir siyasinin bu gayeye her vakit doğru bir yoldan gitmek muvafakiyetini elde etmesi müşküldür. Zira bir siyasinin hiç bir zaman tam müsait şartlar içerisinde çalışmasına imkan yoktur.

Bilhassa bizim siyasi rehberlerimizin şimdî yapacağı şey, faaliyetin yakın maksadını tebellür ettirmek ve plan ihzarında siyasi kurtuluş hareketinde mühim bir silah olan stratejiyi ihmal etmemektir.

Stratejiyi yalnız erkânı harp general ve zabitanı değil, aynı suretle kurtuluş hareketinin başında duran siyasi rehberler de bilmelidir. Siyasi rehberler kendi yüksek zabitanından istiyebilecek ve talep edebilecek şeyler hakkında yazış bir fikre sahip olmalı ve bir zaruret anında yapılacak ameliyat için ne gibi vasaitten istifade edilip edilmeyeceğini bilmelidir.

Kadro zabitanı olmadık takdirde, takım, bölük ve hatta tabur komandanlığı istiklal idesine son derece merbut ve muayyen siyasi bir meslek takip eden şahıslar verilebilir. Bunun için siyasi grupların taktikle aşına olması kâfidir.

Meş'ul siyasi rehberler strateji ve taktik ile aşına olduktan sonra kendi yüksek zabitanı ile pek ala teşriki mesail etmek imkânında eder. Tabii, yüksek zabitanın meslekine ait strateji ve taktikten başka, umumi siyasi vaziyete intibak kabiliyetini göstermesi ve iktisadiyatla da aşına olması elzemdir.

Son gaye olmak üzere, Kafkasya'nın tam istiklâlı güden kurtuluş hareketi programı, konkret iş yapılışına için yakın maksadlı tesbit etmeli ve göstermelidir.

Yekdiğerini takip ederek merhaleleri tesbit etmeyen, yahut merhaleleri tesbit edip-te, bunları, yakın maksat göstermeden, mantıksız bir tarzda ve inancısız bir surette bir araya getiren kurtuluş hareketi, bir noktada donup kalmış bir hareketten başka bir şey değildir.

Bilâkisi siyasi ve strateji imkânları nazara alınarak, tertip edilen ve yekdiğerini takip edici merhalelere ayrılan hareket programına ıleriye doğru atılmış büyük bir adım gibi bakıla bilir.

Kafkasya'nın muhtelif cumhuriyetlerinin zaman-zaman çıkan isyan hareketlerini düşmanın son derece rahatsız ettiği ve zaif seldığı tecribe ile sabittir. Fakat, ne de olsa, bu isyanların düşmanı memleketin tamamen atacak iktidarında olmadık şüphesizdir.

Bu tecrübeleri ihmal eden, yakın maksad (her merhalede) tesbit etmeyen ve olanca dikkatini son ideala atfeden bir siyasi hareket ve faaliyet, hayati olmaktadır ziyade, kendisini, tabir caizce, hiçte arzu edilmeyen sosyolojiye vermiş demektir.

Son söz olarak şunu diye bilizir, ki Kafkasya meş'ul siyasi rehberlerinin yukarıda misalını gördüğümüz Marsal Pilsutski'nin Japon harbinden sonraki hareket ve faaliyetine geçmeleri elzemdir.

Erkân harp miralayı

farafil

Azerbaycan'da muhakemeler

„Sosyalizm emlakını korumak“ için mahkemeler işe başladı. — Mahkemeye çekilenler ve mahkûm edilenler amele, köylü, demir yolu ve kooperatif memurları, komünistlerdir. — Sanayiye hırsızlık. — Demir yollarında hırsız çeteleri. — Kolhoz mallarını satanların mahkemesi. — Kooperatiflerde hırsızlık. — „Komünist“ gazetesinin baş makalesi.

Azerbaycan'ın madden ve fabrikalarında, kolektif ziraat menseselerinde, demir yollarında, kooperatiflerde, bilhassa Rus memurlar tarafından yapılan hırsızlık umumi ve resmî bir şekil almıştır.

Sovyet gazeteleri sahifeler dolusu yazılar ile „sosyalizm emlakının“ tehlikede olduğunu ilan ediyorlar.

„Komünist“ gazetesinin itirafına göre bu hareket bütün sanayi, nakliyatı, ehlinin işe işlerini, ziraatı, hatta memleketin mudafaasını sektederek emtiştir.

Amele, köylü, memur hiç bir mes'uliyet hissetmeden karşısına geleni dağıdıyor, çalıyor. Bunun karşısını almak için komünist fırkası Azerbaycan'da bir taraftan umumi mitingler, umumi tevkiif ve idamlar icra etmekte, diğer taraftan da gösteriş mahkemeleri yapmaktadır. Her şehirden yapılmakta olan bu mahkemelerden başka köylerde de „seyyar mahkemeler“ bürümüş-tür.

Bu hareketin sebebi nedir?

„Komünist“ gazetesi bunu sınıf düşmanının husumetine aramak istiyor. Halbuki tutulanlar hep amele, köylü, memur ve hatta komünistlerdir.

Bizce bu hareketin sebebinin bolşevik muharrirlerden A. Çistiyakof, „Yan yol“ („Dokovoy hod“) nam yeni romanında daha doğru izah emtiştir. Romannın kahramanı kardeşei Yegorka'ya diyor ki:

— Bu atlardan birini sosyalize edeyim mi? . . . Vallahi edeceğim! . . .

Yegorka hayretle kardeşine baktı:

„Nasıl sosyalize edeceksin?”

— Atları geceleri kapamıyorlar. . . .

Hoşuma gidenlerden birini alırım. . . . Neden korkmalısız? . . .

Moskva'da yeni intişar eden bu roman-da bolşevik muharrir „sosyalizmin“ halk nazarinde ne şekilde anlaşıldığını muvafakiyetle izah emtiştir. Sosyalize etmek, yani çalmak, talamak, yağma etmek, azericede: başkasının malına yemelenmek, ogulamak demektir.

Halk, ferdi mülkiyet hakkından, mal ve emlakinden mahrum edilmiş olan halk, teşebbüs, şahsi rabita ve alakası ödürülmiş olan köylü „sosyalizm emlakını“ çalarken, kendi malını çaldığını, „sosyalize“ ettiğini zannediyor.

Bu hareketin umumi bir şekil almasını dahi hikmet budur.

Eylülün 15nde Bakü'da fabrika-madenlerden sanayide zaruri şeyleri ve makine aksamını çalmakla ithiham edilen bir grup amelinin işine bakılmış, onlardan Baba Ali on yıl hapse mahkûm ve bütün emlakinin müsadereesine hükmedilmiş, Sparşef Grigorî 8 yıl, Madam Sparşeva 3 yıl, Ali İbrahim 6 yıl, Muzaffer 4 yıl hapse mahkûm edilmiştir. (Komünist“, 21. 9. 1932. Nr. 222.)

Aynı gazetesinin yazdığına göre (17. 9. 32.):

— Bakü'nün Bileceri istasyonunda 34 kişiden ibaret büyük bir hırsız çetesi teşkil edilmiştir. Bunlar yalnız hırsızlıkta meşgul olanlar değil, hatta demir yolu memurları da iştirak emtişlerdir.

Eylülün 21nde Bakü'da muhakemelerine şuru edilmiş olan bu çetenin başıdır demir yolları baş konduktörü Aleksandr Osin'dir.

Hırsızlık üstünde iki defa mahkûm edilmiş olan Osin, beyaz ordu zabitanlarından. (Böyle bir adam baş konduktörü çağa yükselmiştir! . . .)

Osin, Maveyari Kafkasya demir yolunda hizmete girdiği günden itibaren malları çalmakla meşgul olmuştur. Bu adam büyük bir çete teşkil ederek azalarını Azerbaycan'ın Yevlak, Kürdemir, Bileceri ve Bakü hatlarında tayin ettirmiş, onlarla birlikte hırsızlığı başlatmıştır. Osin'in arkadaşları bunlardır:

Konduktör Meşşeryakof, vaktile hırsızlık üstünde üç yıl mahkûm olmuş, Grinberg — on yıl hapse gömülmüş ve Solofki'den kaçmıştır.

Bileceri istasyonunda hırsız memurlar milliyet prensipi üzerine taksim edilmiş:

Rusların başında Korolyef, Varakin, Sulski; Türklerin başında ise Caferof, Kulu Mehmet oğlu ve Ali Abbas oğlu duruyormuş. Hırsızların evlerinden külli miktarda elbise, kumaş, yatak, şeker, çay, princi, spirito, sabun, yağ, ayak kabı, çamaşır v. s. bulmuşlardır.

Genç'de ve Bakü'da çete ile alakadar olan büyük bir alverci grupu meydana çıkarılmıştır. . . .

27 Eylül tarihli „Komünist“ gazetesinin yazdığına göre Bakü'da kolektif ziraatçı-

lar evinin salonunda kolhoz mallarını satan ve alan köylüler üzerinde yapılan muhakeme dört gün devam emtiştir.

Mazunlar: Kafar Paşa oğlu, Kürdemir nahiyesi, Kirt-Bayrambeyli köyü sakinlerindendir. Suçu: kolhoz köylülerinden iki öküz, bir at, bir manda (gömüş), bir inek almaktan ibarettir.

Behram Cabbar oğlu: gizli surette koyun alıp, kesip satıyormuş.

Mirzacan Mir Celâl oğlu: Bakü'nün Meştâğ köyü sakinlerinden: kolhozlardan gizlice koyun alıp, kesip satıyormuş.

Pervaz Rıza oğlu: gizli olarak güde beş-altı mal kesip, kolhoz bazarında satıyormuş.

Ali Mirza Ahmet oğlu: kolhozcu köylülerden on sandık füzüm aldığı zaman tevkiif edilmiştir.

İman Ali Ağa-zade; piyasada satmak için kolhozlardan alınmış malları evinde depo ediyormuş.

Aliş Abdulla oğlu — bir genci al-vererek alıstırmak mazunudur.

Munatsakan, Mirzayans, Kolyanof ve Sibiryakof — bunlar da resmi hükümet şoförleridir, „muhtekirlerin“ mallarını taşıyormuşlar.

Mahkeme Kafar Paşa oğlu ile Mirzacan Mir Celâl oğlunu on yıl hapse mahkûm etmiş ve bütün emlaklarının müsadereesine karar vermiş;

Behram'ı 6 yıl, İman Ali, Pervaz, Ali Mirza ve Aliş'i beşer yıl hapse mahkûm ve emlaklarının yarısını müsadereine karar vermiştir.

Dikkat edilecek nokta şudur ki mahkûmlar hırsızlık yapmamışlardır, yalnız kolhozda dahil köylülerden mal alarak satmışlardır. . . .

Kooperatifler tam manasile anarşi içindedir. Bu teşkilatı idare eden komünistler yalnız kendilerini düşünmektedirler. Üç Birinci Teşrin tarihli „Komünist“ gazetesi yazıyor ki:

— „Azerbaycan istihlak kooperatiflerinde hırsızlık ve israflı yüzünden zarar gününden güne artmaktadır.

1932 senesi İkinci Kânunun birine kadar 388.000 manatlık hırsızlık olmuş; 1932 Nisanının birine kadar 396.000 manatlık hırsızlık olmuş; 1932 senesi Temmuzun birine kadar 650.000 manatlık hırsızlık vaki olmuştur.“

Bu hırsızlığı yapan kimlerdir?

Bu hususta gene „Komünist“ gazetesine müracaat edelim.

Musulus kooperatifi reisi Ahmet Mahmudof 1.500 manatlık mal çalmıştır. Halı hazırdaki Kürdemir kooperatifi reisidir.

Kürdüstan kooperatifi müdürü ve memurları, Karayef başta olmak üzere, 30.000 manatlık mal çalmışlardır. Karayef meş'ul vazifesinde devam ediyor.

Şahseven kooperatif müdürü 2471 manat 94 kop., aynı kooperatif memuru Oruç 278 man. 44 kop., Hüseyin 477 man. 85 kop., Horadiz kooperatifi müdürü Allahverdi 1924 man. 20 kop., Ahmetliler kooperatifi müdürü Abbasulu 9.895 man. 68 kop., Ağdam kooperatifi memurlarından Behbut 1895 man. 99 kop., Hanlar Mehdiof 6590 man. 23 kop. Şamhor kooperatif müdürü 706 man. 9 kop., Destler kooperatif müdürü 545 man. 77 kop., Ağdam kaza merkezi kooperatifi müdürü 1236 man. 90 kop., memurlarından Ahmet 2463 man. 8 kop., Yusuf 659 man. 97 kop. Şamhor kaza merkezi kooperatif müdürü 1546 man., Karabağ nahiyesi kooperatif müdürü Grigoryan 551 man. Kahramanyan 992 man. 10 kop., Galustof 2652 man. 77 kop. . . . ve ilh. . . . çalmışlardır.“

Bakü, Genç, Göyçay, Ağdam, Şeki ve Salyan mahkemelerinde bir o kadar da mevkufl bulunanlar vardır. Bunların hepsi meş'ul komünistlerdir. „Komünist“ gazetesi (Nr. 219) „Sosyalizm emlakının muhafazasına“ hassrettiği baş makalede diyor ki:

— Nakliyat işlerinde baş bozgunluklar sosyalizm kuruluşunun bütün cephesine sirayet etmektedir. Bu bozgunluklara başlıca sebeplerden biri de, nakliyatı alan hırsızlık ve hiyanet gibi yaramaz hallerdir. Sosyalizm emlakının muhafazası hakkındaki kararın hayata geçirilmesi, nakliyatı bu hastalıklardan temamilen azat emtelidir. Aynı zamanda nakliyat işlerinin nizama düşmesi ölike mudafaasına daha da kolaylaştıracaaktır.

Kooperatif ve kolhozlardaki hırsızlık ve hiyanet işe umumi işe ve tehizat işlerini bozmaktadır. . . .

Gazete hükümeti şiddetli tedbirler almağa davet ediyor.

Azerbaycan'da

Ordu içerisinde

„Komünist“ gazetesinin (4. 10. 1932.) yazdığına göre Azerbaycan askerleri arasında külliyelet miktarda Sovyet rejimi için „zararlı unsurlar“ mevcut olduğu meydana çıkarılmıştır. Bu vakta kadar 756 „zararlı unsur“ ordudan çıkarılmıştır.

Gazete diyor ki bir çok nahiyelerde komanda heyeti „zararlı unsur“ listesini komünist fırkasına vermekten boyun kaçırmıştır.

„Zararlı unsurlar“ı orduda meydana çıkarmak için Bakü, Kuba, Nahcevan, Ordubat, Şerur, Laçın, Kelbeçer, Hıl, Vartan, Berde, Cebrail, Ağcabedi, Bilevsuar, Lenkeran, Masallı, Ali-Beyramlı, İsmaili, Şemkir, Astrahan-Bazar, Şuşa, Han-Kendi v. s. nahiyelerdeki komünist, komsolom, Sovyet ve amele teşkilatlerine emir vermiştir.

Hırsızlık devam ediyor

„Komünist“ gazetesinin 438 numaralı divar varakasında okunduğuna göre Göyçay kooperatif memurlarından Lefif ve Abdul Hüseyin kooperatif mallarını çalmışlardır. Ucar kooperatif müdürü Ağaf Efendi-zade kooperatifin kassasını kırması ve paraları çalmıştır („Divar varakası“, Nr. 380), Ağcabedi nahiyesi „Komünist“ kolhoz reisi Cafer Hacı oğlu kolhozun 25 araba malını satarak dağa kaçmıştır („Araba“, Nr. 233). Genç nahiyesi Bağvanlar köyündeki kolhoz reisi Kâzım Hasemhet kolhozun 1400 ruble parayını yemiştir („Komünist“, aynı Nr.), Salyan nahiyesi Şor-Sulu-Kent kooperatifine ve Astara nahiyesi Ercivan-çözü kolhozuna gelmiş olan mallar gaybolmuştur („Komünist“, aynı Nr.), Lenkeran nahiyesi Holmu-Kent kooperatif müdürü Cafer Halil oğlu kooperatifin 1000 ruble paralarını çalmıştır („Komünist“, aynı Nr.).

Laçın nahiyesi Minkent kolhozuna sütcülük kısmı reisi Necef Kulu kolhozun 187 put süttünü satarak parasını kendi cebine koymuştur („Komünist“, aynı Nr.).

Sabir-Abat kolhozu kâttibi Muhtar Bağirof metrousu 25 kopeke olan parçayı köylülere metrousu 285 kopeke satmaktadır. („Komünist“, aynı Nr.).

Yüksek mektepler boş

Sovyet gazetelerinin yazdığına göre bu sene yüksek mekteplere kabul edilecek talebe riyaiziyat, fizik, kimya, içtimaiyat ve ana dilinden imtihana batı olduğundan yüksek mektepler boş kalmıştır. İmtihane giren talebenin 80% nisbeti muvaffak olamamıştır.

Yüksek mektepler nezdinde, lise programında, darülfünna hazırlik kursları teşkil edilmişlerdir. Maarif siyasetinin temamilen iflâsı maarif teşkilatında da temamilen iflâsı demek olduğundan, bu sahade esahlı tebeddülât tasavvur edilmektedir.

Muhacirler arasında

Türküstan hakkında iki konferans

Almanya'da yüksek tahsil görmüş genç Türküstanlılardan Dr. Seyit Ali Hoca Osman Bey Berlin merkezindeki salonlarında birinde Almanca Türküstan adedleri hakkında mühim bir konferans vermiştir. Dinleyenlerin yarısı Almanlar idi.

Dr. Osman Beyin konferansı muhtasar bir şekilde „Berliner Börsen-Zeitung“ gazetesinde dercedilmiştir.

Diğer mühim bir konferans Birinci Teşrin ayının 25nde Berlin Gürcü kolonisi davetlisi üzerine Ansbacherstraße 55 de (Charlottenburg) mevcut büyük bir lokantın salonunda Türküstan milli mücadelesini idare eden ve „Yaş Türküstan“ refikimiz baş muharriri bulunan Çokay oğlu Mustafa Bey tarafından „Türküstanın istihlak mücadelesi“ mevzuunda verilmıştır.

Salonla Azerbaycanlılar, Türküstanlılar, başta Ayaz İshaki Bey olmak üzere bir çok Edil-Ural Türkleri, ve Gürcüler külliyelet miktarda bulunarak, gayet meraklı olan ve bütün hazurunca büyük alkışlarla karşılansın konferansı dinlemişlerdir. Konferans ibadetine Mustafa Bey gerek Gürcü kolonisi reisi Dr. Sulukidze, gerekse maruf Gürcü muharrirlerinden G. Diasamidze Beyler tarafından muvafakiyetli konferansından dolayı samimiyet ve hararetili nutuklar ile tebrük olunmuştur.

Verantwoortlicher Redakteur: Ernst Gebhardt, Berlin
Druck: A. Weesmann, Berlin SW 11, Stresemannstraße 72
Verlag: M. E. Resni-zade